

GEMEENTE HEUMEN

PREVENTIEPLAN SCHULDHULPVERLENING 2013 – 2016

GEMEENTE HEUMEN

Inhoudsopgave

	Bladzijde	
Hoofdstuk 1	Inleiding	3
1.1.	Aanleiding	3
1.2.	Leeswijzer	4
Hoofdstuk 2	Definitie en theoretisch kader schuldpreventie	5
2.1.	Definitie schuldpreventie	5
2.2.	Oorsprong van schulden	5
2.3.	Vormen van schuldpreventie	6
Hoofdstuk 3	Terugblik preventieplan schuldhulpverlening 2008-2010	7
3.1.	Wat bieden we al aan preventie en nazorg	7
3.2.	Met wie werken we samen	10
Hoofdstuk 4	Preventieplan schuldhulpverlening 2013 – 2016	11
4.1.	Inleiding	11
4.2.	Het preventieve traject	11
4.3.	Welke aanpak hanteren we	12
4.4.	Uitvoering	14
4.4.1.	Samenwerking netwerkpartners verstevigen en verbeteren	14
4.4.2.	Uitbreiden en verbeteren preventieactiviteiten	15
4.5	Overzicht activiteiten	17
Bijlage	Cijfermatig overzicht schuldhulpverlening gemeente Heumen	

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Sinds 1 juli 2012 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) van kracht. Op grond van deze wet heeft de gemeenteraad het *Beleidsplan schuldhulpverlening 2012 – 2016* vastgesteld. Het beleidsplan bevat de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid op het gebied van integrale schuldhulpverlening en het voorkomen dat personen financiële verplichtingen aangaan, waaraan ze niet kunnen voldoen.

De economische crisis en de nog steeds oplopende werkloosheid vormen een verhoogd risico op problematische schulden. Problematische schulden kunnen leiden tot ontwrichting van de leefsituatie. Dit kan gepaard gaan met psychische problemen en gezondheidsklachten, huisvestingsproblemen, werkloosheid en relatieproblemen.

Het ontstaan van schulden heeft vaak meerdere oorzaken: in veel gevallen spelen er ook andere problemen naast de financiële. Bovendien vormen problematische schulden een belemmering voor participatie. Een schuldsituatie bemoeilijkt bijvoorbeeld de re-integratie van uitkeringsgerechtigden, maar legt ook een zware druk op huishoudens, waaronder gezinnen met minderjarige kinderen, die afhankelijk zijn van inkomsten uit arbeid.

De gevolgen van problematische schulden zijn ingrijpend, zowel voor degene, die hiermee te maken krijgt, als voor de samenleving. Daarnaast heeft de maatschappij zich ontwikkeld als een consumptiemaatschappij. Als gevolg daarvan gebruiken steeds meer mensen krediet om hun welvaart te vergroten of te kunnen behouden.

Wanneer men beseft welke financiële risico's men loopt en daar het financiële gedrag op kan afstemmen, hoeft het gebruik van krediet of het feit dat het inkomen daalt niet direct een probleem te vormen. In werkelijkheid is bewust financieel gedrag niet zo eenvoudig of aantrekkelijk. Dit blijkt uit het feit dat de schuldenproblematiek de laatste jaren fors is toegenomen. Het aantal mensen dat een beroep doet op schuldhulpverlening is de afgelopen jaren fors gestegen en ten opzichte van 2008 zelfs verdubbeld. In de bijlage staat een cijfermatig overzicht over de periode 2008 tot en met het eerste kwartaal 2013.

Schuldhulpverlening is overigens breder dan een schuldregeling. Een schuldregeling behoort niet altijd tot de mogelijkheden en is soms niet eens nodig. In dat geval vindt er wel schuldhulpverlening plaats bijvoorbeeld door het aanbieden van adviesgesprekken en budgetbegeleiding.

Een verklaring voor de toename in aanmeldingen voor schuldhulp is niet eenduidig te geven.

Veel voorkomende oorzaken zijn:

- (te) nonchalant omgaan met financiën en het gebrek aan overzicht op inkomsten en uitgaven;
- leningen of andere langdurige verplichtingen aangaan, terwijl het inkomen geen ruimte biedt voor de daaraan verbonden aflossingsverplichting;
- te weinig rekening houden met de gevolgen van het verlies van inkomsten of een verhoging van de lasten;
- over onvoldoende kennis of interesse beschikken om de financiën op orde te houden;
- toename meervoudige problematiek.

In het beleidsplan is in de beleidsuitgangspunten benoemd dat, ter voorkoming van (problematische) schulden wordt ingezet op preventie. Door preventief te werk te gaan proberen we het toenemend aantal huishoudens met financiële problemen terug te dringen. De preventie richt zich de komende jaren op het bevorderen van de zelfredzaamheid door inwoners goed voor te lichten. Daarnaast willen we vroegsignalering verbeteren ter voorkoming van (verergering) van schulden. Als sluitstuk bieden we nazorg, ter voorkoming van terugval.

Preventie en nazorg maken deel uit van de *brede integrale aanpak*. Deze aanpak is erop gericht niet alleen de schulden aan te pakken maar ook de oorzaak van het probleem en eventuele andere problemen, die hiermee samenhangen. Door deze integrale aanpak willen we effectievere en

duurzamere oplossingen bereiken. Het leveren van maatwerk in de individuele situatie staat daarbij centraal.

In dit preventieplan worden de activiteiten beschreven die de gemeente Heumen de eerstkomende jaren op het gebied van preventie gaat ondernemen, rekening houdend met de schaalgrootte van onze gemeente en de beschikbare middelen.

Tevens is aansluiting gezocht bij de kaders van het armoede- en minimabeleid, waarbij vooral de behoefte aan intensivering van preventiemaatregelen en voorlichting en het terugdringen van het niet-gebruik van regelingen van belang zijn voor de keuze voor de te ontwikkelen preventieactiviteiten.

Door de verdere ontwikkeling en structurele inzet van preventieactiviteiten willen we voorkomen dat inwoners (opnieuw) te maken krijgen met problematische schulden en bevorderen we hun zelfredzaamheid.

1.2 Leeswijzer

De opbouw van dit preventieplan is als volgt.

In hoofdstuk 2 starten we met de definitie van schuldpreventie. Daarna wordt het theoretisch kader geschetst. Er wordt ingegaan op de oorzaken van schulden en de drie verschillende vormen van preventie (primaire, secundaire en tertiaire preventie).

Vervolgens geven we in hoofdstuk 3 een korte terugblik aan de hand van het vorige preventieplan. De huidige aanpak en activiteiten op het vlak van preventieve schuldhulpverlening worden beschreven. Ook wordt aangegeven met welke maatschappelijke partners wordt samengewerkt.

Hoofdstuk 4 beschrijft hoe we de schuldpreventie de komende jaren gaan versterken en welke maatschappelijke partners we daarbij nodig hebben.

2. Definitie en theoretisch kader schuldpromventie

2.1 Definitie schuldpromventie

Schuldpromventieactiviteiten hebben tot doel te voorkomen dat inwoners financiële verplichtingen aangaan, die niet kunnen worden nagekomen. Daarnaast willen we door schuldpromventie belemmeringen om te participeren in de samenleving wegnemen of voorkomen. Promventie is ook nazorg, die we verlenen als een schuldhulpverleningstraject is afgesloten en is gericht op het voorkomen van terugval naar een situatie met financiële problemen. Wij hanteren de volgende definitie van schuldpromventie¹:

Schuldpromventie is een mix van maatregelen, activiteiten en voorzieningen, gericht op het bevorderen van financiële zelfredzaamheid.

2.2 Oorsprong van schulden

De oorzaak van het ontstaan van schulden kan worden herleid tot vier categorieën:

- ✓ **Overlevingsschulden**
Het inkomen enerzijds en de onvermijdbare uitgaven anderzijds staan niet goed in verhouding tot elkaar. In de meeste gevallen bestaat een structurele oorzaak waarbij lage inkomsten in verhouding tot hoge vaste lasten tot problemen leiden. Een andere belangrijke oorzaak is het niet benutten van inkomensaanvullende voorzieningen.
- ✓ **Aanpassingsschulden**
Door een plotselinge daling van het inkomen lukt het niet meer de financiële verplichtingen na te komen. Oorzaken kunnen zijn een relatiebreuk, werkloosheid of arbeidsongeschiktheid.
- ✓ **Overbestedingsschulden**
Deze schulden worden ook wel overkrediteringsschulden genoemd en komen voort uit het maken van onjuiste inschattingen van de financiële mogelijkheden. Een gebrekkig inzicht in het voeren van een financiële huishouding is de belangrijkste boosdoener. Overigens blijkt het nog steeds gemakkelijk te zijn voor mensen met een geringe draagkracht om leningen af te sluiten.
- ✓ **Compensatieschulden**
Deze schulden worden veroorzaakt door onverantwoord gedrag door mensen die door een verslaving, koopgedrag of psychische problemen een onverantwoord uitgavenpatroon hebben.

Uit onderzoek is gebleken dat sommige groepen een verhoogd risico lopen om in een problematische schuldsituatie te geraken. Het gaat dan vooral om mensen met een minimuminkomen, eenoudergezinnen, mensen met opgroeiende kinderen, migrantengezinnen en jongeren met een lage opleiding.

---

¹ Definitie uit Schuldpromventiewijzer 2011

2.3 Vormen van preventie

Binnen de schuldhulpverlening worden drie vormen van preventie gehanteerd:

✓ **Primaire preventie**

Primaire preventie heeft als doel te voorkomen dat mensen in de financiële problemen raken. Deze vorm van preventie richt zich dan ook op iedereen, die risico loopt. Primaire preventie kan zich richten op specifieke risicogroepen. Preventieactiviteiten zijn (budget) voorlichting, informatie en advies. Het gaat dan om het geven van voorlichting over bijvoorbeeld de risico's van geldleningen, kopen op afbetaling, roodstand en het krijgen van inzicht in het voeren van een (financiële) huishouding, het aanleren van (budgetterings-) vaardigheden, maar ook activiteiten op het gebied van verandering van houding en gedrag. Verder worden inkomensondersteunende maatregelen aangeboden zodat het niet-gebruik van deze regelingen wordt teruggedrongen.

✓ **Secundaire preventie**

Door secundaire preventie wordt voorkomen dat schulden verergeren. Het gaat om het vroegtijdig onderkennen, opsporen en behandelen van schuldenproblematiek. Bij vroegtijdige opsporing is de omvang van de problematiek nog gering. Daardoor zijn de mogelijkheden om tot een oplossing te komen groter. Belangrijk aspect van de secundaire preventie is het onderkennen van risicogroepen en het opsporen van risicofactoren. Een mogelijkheid is het opzetten van of deelnemen aan een project vroegsignalering waarbij in samenwerking met andere instellingen en organisaties mensen worden opgespoord, die zich in de gevarenzone bevinden. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande netwerken (jongeren netwerk) en samenwerkingsverbanden en convenanten met instanties en organisaties binnen onze gemeente, zoals NIM, Woon Combinatie Oosterpoort en ouderenadviseurs.

✓ **Tertiaire preventie**

Tertiaire preventie richt zich op het oplossen van bestaande problemen en het voorkomen dat chronische probleemsituaties ontstaan of dat in de toekomst sprake is van terugval of herhaling. Deze vorm van preventie richt zich dan ook op situaties, waar al sprake is van problematische schulden.

Voorop staat dat sprake moet zijn van integrale schuldhulpverlening. Voorkomen moet worden dat mensen op een wachtlijst terecht komen of met dezelfde problemen bij verschillende instanties gaan shoppen.

Naast het aanbieden van een schuldregeling wordt het volgende aangeboden: (budget)advies, budgetbeheer, budgetbegeleiding, budgetcoaching en nazorggesprekken.

3. Terugblik preventieplan schuldhulpverlening 2008 - 2010

3.1 Wat bieden we al aan preventie en nazorg

Op basis van het vorige preventieplan schuldhulpverlening zijn diverse schuldpreventieactiviteiten ontwikkeld en in gang gezet. Hieronder staat een opsomming.

a. Informatie op de website

Op de gemeentelijke website kunnen inwoners informatie vinden over de verschillende (schuld)hulpverleningsmogelijkheden.

b. Informatie instellingen/doorverwijzende instanties

Aan medewerkers van instellingen, die in hun dagelijks werk te maken (kunnen) krijgen met cliënten, die schulden hebben, is informatie verstrekt over schuldhulpverlening en het minimabeleid van de gemeente. Met deze informatie wijzen ze hun cliënten op de mogelijkheden, die de gemeente Heumen biedt bij inkomensondersteuning en bij het oplossen en voorkomen van problematische schulden. Indien nodig vindt doorverwijzing naar schuldhulpverlening plaats.

c. Informatiefolders

Er zijn 3 folders ontwikkeld. Deze zijn breed verspreid binnen onze gemeente, onder andere naar de doorverwijzende instanties en de doelgroepen, die ook in het kader van de armoedemonitor zijn benaderd. Het is de bedoeling dat doorverwijzende instanties de folders gebruiken en suggesties en vragen aan de gemeente doorgeven.

Het gaat om de volgende folders:

"Rondkomen met uw inkomen"

In deze folder staan tips en informatie over het zelf oplossen van problemen met geld. Ook wordt verwezen naar instanties en websites voor hulp en advies.

"U wilt uw schulden wegwerken, wij helpen u daarbij"

In deze folder staat wat iemand kan doen om schulden af te lossen en welke ondersteuning er is.

"Bescherminsbewind en budgetbeheer"

Deze folder is bedoeld voor inwoners, die moeite hebben grip op de uitgaven te houden en de vaardigheden missen om uit te komen met geld. In de folder staat informatie over inkomensbeheer in de vorm van beschermingsbewind en budgetbeheer.

d. Informatieboekje voor 18+

Het Nationaal instituut voor budgetvoorlichting (Nibud) heeft voor jongeren ouder dan 18 jaar een informatieboekje gemaakt. Dit boekje sturen we toe aan iedereen die de leeftijd van 18 jaar gaat bereiken. Er staat onder meer informatie in over wat je moet regelen als je 18 jaar of ouder bent, hoe je een administratie voert, hoe je overzicht houdt over financiën en hoe je schulden voorkomt.

e. Informatieblad financieel opvoeden

Het informatieblad financieel opvoeden verspreiden we via het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Er wordt uitleg gegeven over het belang van het financieel opvoeden van kinderen, hoeveel zakgeld normaal is, het belang van leren sparen, hoe je oefent met een kledingbudget, hoe je omgaat met belgeld en er wordt een voorbeeld van een kasboek aangereikt.

f. Nibudagenda

Iedere uitkeringsgerechtigde en deelnemer aan een schuldhulpverleningstraject, kan van de gemeente gratis een Nibud-agenda krijgen. In deze agenda staan tips, informatie en testen, waarmee de inwoner zelf snel en eenvoudig aan de slag kan gaan met de inkomsten en uitgaven. Er staan budgettips in de agenda maar ook adressen en weblinks.

g. Klantbrieven

Regelmatig is informatie over schuldhulpverlening opgenomen in de klantbrieven voor WWB klanten. Deze klantbrieven worden sinds 2011 echter niet meer verstuurd.

h. Budgettips in de Regiodiek

Tot en met 2011 is in de Regiodiek periodiek informatie gegeven over financiële problemen, van bespaartips tot hulp bij schulden, financiële opvoedingsadviezen over zak- en kleedgeld, over budgetteercursussen, over ondersteuningsmogelijkheden bij de administratie, etcetera.

i. Informatie via lokale omroep

In de afgelopen periode is tweemaal via de lokale radio/tv-omroep Unique voorlichting gegeven over schuldhulpverlening in het algemeen en de producten van schuldhulpverlening in het bijzonder.

j. Budgetteringscursussen

Door het Regionaal Opleidingen Centrum (ROC) Nijmegen worden budgetteringscursussen "Grip op de knip" aangeboden. De cursus bestaat uit 8 dagdelen en de kosten bedragen 5 euro. Bij voldoende deelnemers wordt de cursus ook in Malden aangeboden. Door de cursus krijgen de deelnemers weer zicht op hun financiën en wordt voorkomen dat (meer) schulden worden opgebouwd.

k. Voorlichting op basisscholen

Aan alle basisscholen hebben we de door het Nibud ontwikkelde geldkoffer aangeboden. Met behulp hiervan kunnen basisscholen aan de leerlingen voorlichting geven over omgaan met geld. Ook zijn door de Gemeenschappelijke Geneeskundige Dienst (GGD) voorlichtingsbijeenkomsten gehouden op basisscholen voor de ouders van leerlingen uit de groepen 7 en 8. De financiële opvoeding is hierbij als thema aan bod gekomen.

l. Voorlichting aan jongeren

Het CJG organiseert jaarlijks een bijeenkomst voor ouders van pubers waarin onder andere financiële opvoeding aan de orde komt.

m. Voorlichting aan ouderen.

In mei 2007 is in samenwerking met de afdeling Sociale Zaken en Vraagwijzer van de gemeente Heumen, NIM Malden, ROC, de ouderenadviseurs van de afdeling Welzijn Malderburch en de Rabobank een voorlichtingsbijeenkomst georganiseerd in Malderburch.

In 2011 is een tweede voorlichtingsbijeenkomst voor ouderen geweest in Malderburch. Tijdens deze voorlichtingsbijeenkomst is door besparingsdeskundige Marieke Henselmans een lezing gegeven en waren er diverse informatiestands van verschillende maatschappelijke partners. Ook de gemeente was er met een informatiestand over schuldhulpverlening.

Een andere preventieve activiteit is de administratieve ondersteuning van ouderen. Hierin wordt voorzien door de vrijwillige ouderenadviseurs. Deze vrijwilligers zijn daarvoor geschoold en begeleid.

n. Voorlichting aan ondernemers

Ondernemers zijn vaak niet op de hoogte van regelingen zoals het Bijstandsbesluit zelfstandigen (Bbz) en andere inkomensondersteunende maatregelen. Hierover is voorlichting gegeven via folders en informatie artikelen in de Regiodiek.

o. Nazorg

Na beëindiging van een schuldhulpverleningstraject vindt een eindgesprek plaats. Afhankelijk van de situatie, bieden we de inwoner adviesgesprekken aan of worden andere hulpverleners ingeschakeld. Afhankelijk van de inhoud van het doorlopen traject en het risico op terugval, vindt na drie maanden of een half jaar een nazorggesprek plaats.

Verder wordt nazorg geboden door de geleidelijke afbouw van budgetbeheer en budgetbegeleiding, budgetteringscursussen en doorverwijzen naar bewindvoering.

3.2 Met wie werken we samen

Met de invoering van de Wgs heeft de regering bepaald dat de gemeente de regie moet voeren op het terrein van schuldhulpverlening. Wat preventie en nazorg betreft, houdt dit in dat de gemeente met maatschappelijke partners afspraken maakt over hun rol hierin. Preventie is effectief als financiële problemen worden gesignaleerd, voordat sprake is van schulden. Deze signalen worden door maatschappelijke partners opgepakt. Omdat de problematiek van inwoners, die kampen met financiële problemen, vaak complex is, is samenwerking tussen de maatschappelijke partners een voorwaarde om tot een brede integrale aanpak te komen. Dit houdt in dat zowel aan gedrag als aan (financiële) vaardigheden wordt gewerkt. Momenteel is er samenwerking met NIM maatschappelijk werk, jeugdzorg, verslavingshulp, GGZ, GGD, ROC, Humanitas, het CJG en instanties voor begeleid wonen. Er wordt gewerkt met samenhangende hulpverleningstrajecten. Ook zijn er specifieke afspraken gemaakt op het gebied van vroegsignalering en begeleiding.

Vroegsignalering

Het doel van vroegsignalering is vroegtijdig ingrijpen bij het ontstaan van betalingsachterstanden, die uiteindelijk kunnen leiden tot problematische schulden. Vroegsignalering vindt plaats door gegevensuitwisseling. Met NIM Malden en Wooncombinatie Oosterpoort zijn goede afspraken gemaakt.

Met Oosterpoort zijn afspraken gemaakt over doorverwijzing bij huurachterstanden, gezamenlijk huisbezoek en het opschorten van incassomaatregelen als huurders met huurachterstanden zich na doorverwijzing ook daadwerkelijk melden bij schuldhulpverlening. Deze afspraken zijn in een convenant vastgelegd en leveren in de praktijk positieve resultaten op.

Verder zijn er door branchevereniging NVVK, waarvan onze gemeente lid is, landelijke convenanten gesloten met onder andere energie- en waterleveranciers en zorgverzekeraars, waarin afspraken zijn vastgelegd over vroegsignalering.

Onderzocht is of ook met andere verhuurders (particuliere sector) afspraken kunnen worden gemaakt. Dit bleek praktisch niet haalbaar omdat er te veel verschillende verhuurders zijn.

Uiteraard zijn ook met de klantmanagers van Publiekszaken (WWB en Wmo) afspraken gemaakt over het vroegtijdig signaleren en doorverwijzen van uitkeringsgerechtigden en klanten van Vraagwijzer. En als een uitkeringsgerechtigde een re-integratietraject volgt via de gemeente, kan schuldhulpverlening als aanvullende verplichting worden opgelegd en vice versa. Er vindt altijd afstemming plaats tussen de schuldhulpverlenings-, inkomens-, en reïntegratieconsulent over het integrale plan van aanpak van de individuele uitkeringsgerechtigde.

Budgetbegeleiding

Budgetbegeleiding wordt verzorgd door NIM Malden, als cliënten in een schuldregelingstraject komen. Deze begeleiding is gericht op het voorkomen van uitval tijdens het traject en terugval na afloop. Ook wordt inwoners geleerd hoe ze (weer) zelfredzaam kunnen zijn.

Er vindt ook budgetbegeleiding plaats door de vrijwillige ouderenadviseurs van de ouderenbonden.

Om hiervan gebruik te kunnen maken, moet men dan wel lid zijn van de ouderenbond.

Daarnaast heeft de schuldhulpverleningsconsulent, na afloop van een schuldregelingstraject, nog regelmatig contact met de inwoner totdat deze voldoende financieel zelfredzaam is.

Flankerende begeleiding

Is een schuldregelingstraject (nog) niet mogelijk of niet nodig, dan biedt de schuldhulpverleningsconsulent een vorm van schuldhulpverlening aan, die past bij de situatie van de persoon. Hierin wordt zo nodig samengewerkt met maatschappelijk werk, bijvoorbeeld als het gaat om het aanpakken van (gedrags)problemen, die ten grondslag liggen aan het ontstaan van de financiële problemen. Het kan zijn dat een schuldregelingstraject pas van start kan gaan, nadat gewerkt is aan de oorzaken van de schulden. Behoort een schuldregelingstraject niet tot de mogelijkheden, dan biedt de schuldhulpverleningsconsulent zelf de budgetbegeleiding. Ook worden eventueel andere vormen van schuldhulpverlening ingezet zoals informatie en advies.

Hulp bij administratie

Het komt voor dat inwoners veel hulp nodig hebben bij het ordenen van de administratie. In dat geval kunnen we hen doorverwijzen naar Humanitas. In het project thuisadministratie van Humanitas helpen opgeleide vrijwilligers inwoners bij het op orde krijgen en houden van de administratie. De begeleiding duurt maximaal 1 jaar.

Periodiek overleg met ketenpartners

Er vindt periodiek overleg plaats over schuldpreventie met diverse ketenpartners waarbij bezien wordt wat de mogelijkheden en behoeftes zijn qua ontwikkeling van preventieactiviteiten. Wij overleggen bijvoorbeeld met de ouderenadviseurs (professionele en vrijwillige), maatschappelijk werk, de woningbouwvereniging en het ROC (budgetteercursussen).

Tussen de schuldhulpverleningsconsulenten en NIM wordt periodiek overleg gevoerd over de klanten, die budgetbegeleiding via NIM krijgen. Met andere ketenpartners vindt incidenteel overleg plaats.

Ook neemt de consulent schuldhulpverlening deel aan de volgende netwerken in het kader van vroegsignalering en doorverwijzing:

- netwerk zorg;
- jongeren-netwerk;
- netwerk overlast.

4. Preventieplan schuldhulpverlening 2013 - 2016

4.1 Inleiding

De aanpak van schuldenproblematiek is onverminderd urgent. Preventie en vroegsignalering krijgen daarbij steeds meer de aandacht om problematische schuldsituaties te voorkomen.

Hoewel het aantal mensen, dat in de financiële problemen komt door overkreditering, afneemt, ontstaan er nog steeds schulden die door omstandigheden kunnen leiden tot problematische schulden. Uit het onderzoek "Huishoudens in de rode cijfers 2012" blijkt dat schuldsituaties zelden één oorzaak kennen. Veelvoorkomende oorzaken bij huishoudens, met een risico op problematische schulden zijn: gebrekkig financieel beheer, een te hoge levensstandaard of een plotselinge terugval in inkomen door ontslag, echtscheiding, ziekte of arbeidsongeschiktheid. Daarnaast ligt de oorsprong van financiële problemen bij het gedrag van mensen. Het gaat dan om het bewust omgaan met geld en het nemen van verantwoorde financiële beslissingen.

Wij vinden het belangrijk om in het kader van preventie, de oorzaken voor het ontstaan van financiële problemen aan te pakken. Hierin willen we maatwerk toepassen waarmee we bedoelen dat er een op het individu toegesneden actie of interventie plaatsvindt om te voorkomen dat problematische schulden ontstaan of verergeren. Het vertrekpunt daarin is het versterken van vroegsignalering. Dat kunnen we als gemeente niet alleen, daarvoor werken we samen met onze ketenpartners. Insteek is dat relevante betalingsachterstanden tijdig worden gesignaleerd om problematische schulden te voorkomen.

4.2 Het preventieve traject

Inwoners zijn zelf verantwoordelijk voor het aangaan van financiële verplichtingen, het betalen van schulden, het voeren van een financiële administratie en het voorkomen van problematische schulden.

In eerste instantie is het dus de inwoner zelf, die op eigen kracht financiële problemen moet voorkomen. Op het moment dat de inwoner hiertoe niet in staat is, is ondersteuning nodig. Deze zal zoveel mogelijk tijdelijk van aard zijn en is gericht op versterken van de eigen kracht van de inwoner. De mate van ondersteuning wordt afgestemd op de motivatie en vaardigheden van het individu.

Nadat de inwoner zich heeft gemeld voor schuldhulpverlening, wordt direct gestart met preventie. Dit heeft als effect dat circa 25% van de aanmeldingen daadwerkelijk leidt tot een schuldregelingstraject. Door het tijdig inzetten van preventie wordt in het merendeel van de gevallen voorkomen dat schulden problematisch worden. De consulent schuldhulpverlening zet daarvoor curatieve producten in die tegelijkertijd preventief werken (secundaire preventie). Het gaat dan om individuele adviesgesprekken en budgetbegeleiding.

De opbouw van een preventief traject ziet er als volgt uit:

- 1) Beoordelen van de eigen kracht van de inwoner en, zo mogelijk, versterken van de eigen kracht;
- 2) Inschakelen sociaal netwerk voor (tijdelijke) ondersteuning of werken aan de opbouw van een sociaal netwerk, als dit onvoldoende is of ontbreekt;
- 3) Inzet van een vrijwilliger, eventueel als maatje;
- 4) Hulpverlening door professionals in combinatie met vrijwilligers;
- 5) Inzet bewindvoerder.

Afhankelijk van de individuele situatie, worden verschillende stappen in het traject doorlopen. Als het niet mogelijk is de eigen kracht en het sociaal netwerk rondom de inwoner te versterken, zal inzet van hulpverlening door professionals in combinatie met vrijwilligers worden ingezet. Inzet van een bewindvoerder is aan de orde als functioneren op eigen kracht niet mogelijk is, ondersteuning vanuit het sociale netwerk niet te realiseren is en hulpverlening door professionals en vrijwilligers te vrijblijvend is.

4.3 Welke aanpak hanteren we

In de periode 2013 – 2016 hanteren we de volgende aanpak:

- 1) Versterken eigen kracht en sociaal netwerk;
- 2) Eerder signaleren gedragsproblematiek;
- 3) Vergroten bewustwording;
- 4) Maatwerkoplossing in de individuele situatie;
- 5) Groepsgerichte aanpak;
- 6) Schulden vormen geen belemmering voor participeren;
- 7) Vrijwilligers en professionals werken op gelijkwaardige basis samen;
- 8) Versterken samenwerking maatschappelijke partners.

Per onderdeel beschrijven we wat de aanpak inhoudt.

1. Versterken eigen kracht en sociaal netwerk

Zelfredzaamheid is het vermogen van mensen om zichzelf te kunnen redden op verschillende levensdomeinen, eventueel met hulp van huisgenoten, het sociale netwerk of een vrijwilliger.

Zelfredzaamheid op financieel vlak is de eigen kracht, die mensen hebben om bijvoorbeeld rond te komen met weinig geld en om de beschikbare bronnen te vinden om financieel zelfstandig te kunnen functioneren. Het netwerk van inwoners met financiële problemen is niet stabiel als dit bestaat uit mensen met dezelfde problemen en/of gedrag. Een dergelijk netwerk helpt de inwoner dan niet bij het oplossen of kunnen hanteren van financiële problemen.

Wij richten ons op het verbeteren van de dagelijkse vaardigheden (bijvoorbeeld aanleren budgetvaardigheden, het bieden van hulp bij het opstellen van een maanbegroting, het leren aanvragen van inkomensvoorzieningen) en het bevorderen van de participatie. Bijkomend effect is dat het netwerk wordt uitgebreid.

Voor gezinnen met kinderen geldt dat er aandacht is voor het netwerk van de kinderen. Wij willen kinderen stimuleren vriendjes te maken.

Tot slot zijn we ons ervan bewust dat disbalans op de loer ligt bij financiële crisismomenten zoals een echtscheiding, verlies van werk en gedwongen verkoop van het huis.

2. Aandacht voor gedragsproblematiek

De hulp, die we bieden, richt zich niet alleen op het voorkomen en/of oplossen van de financiële problemen. Uit het onderzoek van het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) en Wijzer in geldzaken blijkt dat de hoogte van het inkomen, financiële vaardigheden en kennis minder invloed hebben op het ontstaan van financiële problemen dan iemands houding.

Psychosociale problemen en onvoldoende budgetteringsvermogen liggen vaak ten grondslag aan de financiële problemen. Inwoners, die in de financiële problemen komen, kenmerken zich door een gebrek aan overzicht in hun financiën, hebben geen structuur in hun administratie en hebben niet de discipline om financiële afspraken met iemand anders of met zichzelf na te komen.

Het leren voeren van een administratie en het regelen dat gebruik wordt gemaakt van de beschikbare inkomensvoorzieningen is slechts een deel van de oplossing van het probleem. In het kader van integrale schuldhulpverlening zal ook aan het gedrag van de klant gewerkt moeten worden. Het gedrag vormt meestal de oorzaak van het probleem.

3. Vergroten bewustwording ter voorkoming terugval

In het beleidsplan schuldhulpverlening is verwoord dat wordt ingezet meer stabiele en duurzame oplossingen. Daarvoor is het van belang de bewustwording bij de inwoners te vergroten, om te voorkomen dat mensen (opnieuw) in de financiële problemen komen.

Bewustwording hangt samen met de aandacht voor gedragsproblematiek. Inwoners moeten zich bewust zijn van de consequenties van hun gedrag. Iemand hoeft niet hoog opgeleid te zijn om overzicht te hebben en te houden in de eigen financiële administratie. Beperkende factor hierin is de leerbaarheid van het individu. Als de leerbaarheid tekort schiet, onderzoeken we of er een ondersteuningssysteem kan worden gecreëerd, bij voorkeur in het eigen netwerk of door inzet van vrijwilligers.

Nazorg is een belangrijk onderdeel van integrale schuldhulpverlening. Daarom bieden we de inwoner, na afronding van een schuldhulpverleningstraject, na drie maanden of een half jaar een nazorggesprek aan. Afhankelijk van het nazorggesprek en het risico op terugval, bieden we ondersteuning.

Deze ondersteuning kan bestaan uit verdere versterking van de zelfredzaamheid van de inwoner of het betrekken van het netwerk van de inwoner ter voorkoming van terugval. Behoort geen van deze twee opties tot de mogelijkheden, kunnen we vrijwilligers inzetten om de inwoner te ondersteunen in

de gedragsverandering en/of om grip en overzicht te blijven houden op de financiën. Dit er voorkoming van terugval naar de oude situatie zodat een duurzaam resultaat wordt bereikt.

Verder blijven we, net zoals voorheen, nazorg bieden door een geleidelijke afbouw van budgetbeheer en budgetbegeleiding.

In het uiterste geval kan vrijwillige bewindvoering worden gestart als er binnen het eigen netwerk geen ondersteuning kan worden gevonden en de inwoner niet in staat is mee te werken met de aangeboden hulpverlening. Nazorg zal altijd een vorm van maatwerk zijn, afgestemd op de individuele situatie.

4. Maatwerkoplossing in de individuele situatie

Het heeft geen zin een standaardpakket te maken, dat in iedere situatie wordt ingezet ter preventie en nazorg. Iedere individuele situatie vraagt om maatwerk. Maatwerk, wat betreft de aanpak, en maatwerk, wat betreft de in te zetten ketenpartners, die de inwoner ondersteuning bieden.

Ook de duur van de aanpak kan per situatie verschillen. Wel dient er in alle situaties een samenhangend plan van aanpak te zijn, dat door de diverse maatschappelijke partners in gezamenlijkheid is vastgesteld. Via casusbespreking kan worden geleerd van het effect van de plannen in de praktijk. Bezien wordt in hoeverre de casusbespreking onderdeel kan worden van al bestaande overlegvormen.

5. Groepsgerichte aanpak

In het beleidsplan schuldhulpverlening is vermeld dat regionaal wordt onderzocht of op efficiënte wijze tussen gemeenten op het terrein van preventie samengewerkt kan worden, bijvoorbeeld door het organiseren van gezamenlijke budgetcursussen of basaal budgetbeheer.

Groepsgerichte budgetcursussen bieden als meerwaarde, dat deelnemers met elkaar in gesprek gaan en van elkaar leren. Ook wordt door het groepsgerichte aanbod het netwerk en het blikveld van de individuele deelnemers uitgebreid. Bovendien vergroot de groepsgerichte aanpak de bewustwording van wat er nodig is om uit de schulden te blijven.

We willen samen met de regiogemeenten en de ketenpartners nagaan waarin kan worden samengewerkt om groepsgerichte aanpak te ontwikkelen. Naast de gezamenlijke budgetcursussen kan worden gedacht aan groepsvoorlichting aan ouders op scholen en het bieden van informatie via periodieke bijeenkomsten. Door deze bijeenkomsten voor iedereen, die tot de doelgroep behoort, te houden, kan dit zowel als ter preventie als voor nazorg worden ingezet.

6. Schulden vormen geen belemmering voor participeren

We willen voorkomen dat inwoners, die terecht komen in een schuldsituatie, hierdoor belemmerd worden of zich belemmerd voelen om te participeren in de samenleving.

Belangrijk is dat we drempels, die participatie belemmeren of in gevaar brengen, voorkomen of wegnemen. Uit sociaal oogpunt is het niet aanvaardbaar en economisch niet verantwoord dat mensen buiten de samenleving komen te staan. Een problematische schuld kan een belemmerende factor zijn voor (volledige) participatie. Voorkomen is beter dan genezen wat weer benadrukt dat preventie ook van belang is voor het kunnen participeren.

Het stimuleren van participatie bij de doelgroepen, zoals vermeld in het beleidsplan schuldhulpverlening, gaat niet alleen om het vinden of behouden van betaalde arbeid. Het gaat ook om het participeren via het verrichten van onbetaalde arbeid, bijvoorbeeld als vrijwilliger of mantelzorger. Ook het aansluiten bij een vereniging of werken als vrijwilliger of op een andere wijze een bijdrage leveren aan de Heumense samenleving, is een vorm van participatie. Per individuele situatie wordt, samen met het gezin of de betreffende persoon, vastgesteld op welke manier participatie kan worden bevorderd of behouden.

Wij willen de komende jaren niet alleen gebruiken om mensen financieel vaardig te maken maar hen ook (weer) laten participeren in de samenleving.

7. Vrijwilligers en professionals werken op gelijkwaardige basis samen

Vrijwilligers kunnen een belangrijke rol vervullen op het gebied van schuldhulpverlening, zowel in de preventieve sfeer als tijdens een schuldhulpverleningstraject. Inzet van vrijwilligers in de schuldhulpverlening is gestart met projecten thuisadministratie. In 2006 is het Landelijk Steunpunt Thuisadministratie opgericht. Dit steunpunt ondersteunt lokale organisaties of projecten.

In 2011 hebben Nibud en ANBO de publicatie "Hulp van vrijwilligers bij projecten thuisadministratie en schuldpreventie" uitgegeven. Op basis van het door hen gedane onderzoek komen zij tot de volgende taken, die bij vrijwilligers kunnen worden weggelegd:

- Thuisadministratie;
- Vroegsignalering;

- Ondersteuning van de schuldhulpverlening;
- Schuldpreventie en nazorg.

Vrijwilligers richten zich daarbij op de volgende hulpvragen:

- Het op orde brengen van de administratie;
- Overzicht bieden in inkomsten en uitgaven;
- Het (samen) uitvoeren van de administratie;
- Helpen bij het aanvragen van toeslagen, gemeentelijke regelingen, etcetera.

In Heumen maken wij gebruik van de vrijwilligers van Humanitas en de vrijwillige ouderenadviseurs. Het voordeel van inzet van vrijwilligers is dat ze laagdrempelig zijn en op gelijkwaardige basis staan met degene die ze helpen. Bij inzet van professionals is de verhouding tot de hulpontvanger anders. Voorwaarde voor samenwerking tussen professionals en vrijwilligers zijn afspraken over de taakverdeling, het waarborgen van de continuïteit van de inzet van vrijwilligers en over het organiseren van samenwerking op gelijkwaardige basis.

Gedurende de looptijd van dit preventieplan willen we doorgaan met de samenwerking met de huidige vrijwilligers en zoeken we naar mogelijkheden voor uitbreiding van de groep vrijwilligers en uitbreiding van hun takenpakket.

8. Versterken samenwerking ketenpartners

De ketenpartners vormen de spil in de uitvoering. Samenwerking vindt plaats maar kan uitgebreid en verbeterd worden. Terugkoppeling naar elkaar van uitgezette acties en behaalde resultaten mag niet vergeten worden. Voor het succesvol uitvoeren van het samenhangend plan van aanpak, samen met de klant, is het een voorwaarde elkaar op de hoogte te houden van de vorderingen in het proces. Dat klinkt vanzelfsprekend maar schiet er in de praktijk van alle dag wel eens bij in.

Momenteel zijn de partners vooral gericht op het eigen werkterrein. Er vindt ad hoc overleg plaats en er is voor de klant geen samenhangend plan van aanpak. Om van elkaar te leren en inzicht te krijgen in elkaars manier van werken, zou een periodieke casusbespreking hiertoe bij kunnen dragen.

En zoals hierboven al is aangegeven, kan casusbespreking ook gebruikt worden als toets van het effect van de aanpak in de praktijk. We proberen de casusbespreking onder te brengen in al bestaande overlegvormen, waar de partners aan deelnemen.

4.4 Uitvoering

De in de vorige paragraaf uitgewerkte onderdelen van de aanpak vormen een samenhangend geheel. Om de aanpak succesvol te maken, kiezen we ervoor om onze regierol, in samenwerking met de ketenpartners, in te vullen.

4.4.1 Samenwerking netwerkpartners verstevigen en verbeteren

Schuldhulpverlening staat niet op zich. We hebben onze netwerkpartners nodig om aan inwoners integrale schuldhulpverlening te kunnen bieden. Ook op het vlak van preventie, is samenwerking met netwerkpartners van groot belang. Zij kunnen immers een grote(re) rol vervullen in vroegsignalering en het voorkomen dat schulden problematisch worden. Ook op het gebied van nazorg willen we samen met de ketenpartners zoeken naar verbetering en structurering.

Wij willen dat onze ketenpartners binnen de zorgstructuren van de gemeente nauw samenwerken en de hulpverlening aan de individuele klant, op elkaar afstemmen. Dit willen we bereiken door beleidsmatig en op casusniveau overleg te voeren.

Er wordt al periodiek overleg gevoerd tussen schuldhulpverlening en NIM over de gezamenlijke klanten. Met andere ketenpartners gebeurt dat incidenteel.

Wij streven ernaar dat casusbespreking in de bestaande overlegstructuren periodiek plaatsvindt met als doel informatie uitwisseling, afstemming en voortgangsbewaking.

Als er sprake is van multi-problematiek hebben meerdere partners een rol in de begeleiding van de klant. Bij de start van het hulpverleningstraject moet worden bepaald waar de zwaarte van het probleem ligt en wie optreedt als casemanager en regisseur. Dit hoeft derhalve niet altijd schuldhulpverlening te zijn. Omdat hierover nog geen duidelijke en bindende afspraken zijn gemaakt met alle ketenpartners moet hieraan de komende jaren de nodige aandacht worden besteed. Als de regie over de hulpverlening, gezien de problematiek, bij een andere ketenpartner hoort te liggen, kan en moet

schuldhulpverlening hooguit een ondersteunende rol vervullen en niet verantwoordelijk zijn voor het casemanagement. De regie op het totale hulpverleningsplan hoort dan bij een andere ketenpartner te liggen, zeker als deze partner ook (beperkte) ondersteuning op het terrein van financiële begeleiding en ondersteuning kan leveren.

Voor de hulpverlening aan inwoners, die via de gemeente een bijstandsuitkering ontvangen, wordt het plan van aanpak afgestemd tussen de schuldhulpverlening-, inkomens- en re-integratieconsulent. Dit proces zal in de komende jaren nog worden verbeterd.

Duidelijk zal moeten zijn met welke partners we in het kader van preventie samenwerken. Is bijvoorbeeld inzet van de expertise van MEE nodig voor het versterken en uitbreiden van het sociaal netwerk van de inwoner?

Ook is een heldere taakverdeling tussen de partners nodig. Deze taakverdeling legt de gemeente niet op maar wordt in samenspraak met de partners vastgesteld.

Er zijn wordt al samengewerkt met de volgende ketenpartners:

- NIM: maatschappelijk werk en budgetbegeleiding.
- Iriszorg: maatschappelijke opvang en verslavingszorg.
- Pro Persona: geestelijke gezondheidszorg en jeugdzorg.
- CJG: gezins- en opvoedondersteuning.
- RIBW Nijmegen & Rivierenland: woonbegeleiding.
- Vluchtelingenwerk.
- MEE: advies, informatie, ondersteuning.
- GGD: Meldpunt Bijzondere Zorg.
- Wooncombinatie Oosterpoort.
- ROC Nijmegen: budgetteercursussen.
- Humanitas: hulp bij thuisadministratie.
- Lokale gezondheidszorg: huisartsen en gezondheidscentrum De Kroonsteen.

Bij preventie is afstemming met en gebruikmaking van bestaande netwerken en structuren belangrijk. Het bestaande netwerk willen we gedurende de looptijd van dit preventieplan verstevigen en verbeteren en, zo mogelijk, uitbreiden.

We willen dit bereiken door eerst aan onze maatschappelijke partners voorlichting te geven over regelingen en dienstverlening, die de gemeente aan inwoners, die financiële problemen hebben, kan bieden. Immers door bekendheid met de dienstverlening van de gemeente kunnen zij adequaat doorverwijzen en adviseren.

Daarnaast willen we de ketenpartners aandacht vragen voor vroegsignalering en verbetering en structureren van de nazorg.

4.4.2 Uitbreiden en verbeteren preventieactiviteiten

In paragraaf 3.1 staat een opsomming van het bestaande aanbod in preventie en nazorg. Hoe we dit aanbod gaan verbeteren en/of uitbreiden, wordt hieronder uitgelegd.

a. Informatie op de website

De informatie op de website wordt geactualiseerd en uitgebreid. Informatie gericht op preventie voegen we toe: we willen inwoners informeren over wat zij zelf kunnen doen als er schulden dreigen te ontstaan. Preventieve tips kunnen helpen schuldsituaties te voorkomen. Daarbij kan een doorverwijzing naar hulp via ketenpartners (ouderenadviseurs, CJG, maatschappelijk werk) plaatsvinden. Ook wordt een link opgenomen naar de landelijke website www.zelfjeschuldenregelen.nl, www.berekenuwrecht.nl en naar het Nibud. En de gemeentelijke folders moeten via de website gedownload kunnen worden.

b. Informatie voor 18+

We willen evalueren wat het effect is van het informatieboekje, dat wordt toegestuurd als een inwoner de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Wordt het informatieboekje gelezen? Door wie? Wat wordt

met de informatie gedaan? Om hier een beeld van te krijgen, willen we een enquête houden onder jongeren en/of ouders van de doelgroep.

c. Budgettips in de Regiodiek

Gedurende de looptijd van dit preventieplan worden er weer periodiek budgettips opgenomen in de Regiodiek. De inhoud van de berichten is meer dan voorheen gericht op de eigen verantwoordelijkheid: inwoners worden aangespoord zelf aan de slag te gaan met de tips.

d. Informatie via de lokale omroep

Op afroep wordt ook in de toekomst weer meegewerkt aan uitzendingen van de lokale omroep.

e. Budgetteringscursussen

De indruk is dat de cursussen bij ROC Nijmegen niet efficiënt en niet effectief zijn. Er vallen veel mensen gedurende de cursus af. Er komt daarom een evaluatie van de budgetteringscursussen, die door ROC Nijmegen worden verzorgd.

Ook wordt onderzocht of regionaal budgetteringscursussen kunnen worden ingekocht of met eigen inhoudelijk deskundigen kunnen worden georganiseerd. We gaan hiervoor in overleg met Nijmegen, Mook, Groesbeek, Wijchen, Beuningen, Millingen, Ubbergen en Druten.

f. Voorlichting op basisscholen

We onderzoeken de mogelijkheid om gastlessen te verzorgen op de verschillende basisscholen binnen onze gemeente.

g. Voorlichting aan jongeren

Het CJG organiseert jaarlijks een bijeenkomst voor ouders van pubers en blijft dat de komende jaren doen.

Verder worden er afspraken gemaakt met jongerenwerk over het geven van voorlichting aan jongeren over financiën en het voorkomen van schulden. Doel is om via het bestaande jongeren netwerk voorlichting te geven aan deze doelgroep.

h. Voorlichting aan ouderen

De groepsgerichte voorlichting aan ouderen blijkt niet effectief. We willen daarom in de toekomst deze doelgroep niet groepsgericht maar individueel gericht benaderen (individuele advisering door de ouderenadviseurs).

i. Voorlichting aan ondernemers

De voorlichting aan ondernemers wordt verbeterd. Wij denken aan het aanbieden van een voorlichtingspakket voor ondernemers waarin precies staat uitgelegd wat er mogelijk is bij betalingsproblemen. Daarnaast wordt voorlichting verstrekt via de ambtelijke medewerkers, die contact hebben met ondernemers.

j. Nazorg

Op gemeentelijk vlak willen we nazorg bieden aan WWB-cliënten, die uitstromen. Deze groep loopt een groot risico op financiële problemen door het wegvallen van begeleiding (bijvoorbeeld hulp bij formulieren), het stopzetten van inhouding en doorbetaling van bepaalde vaste lasten. Wijziging van het inkomen heeft gevolgen voor bijvoorbeeld de hoogte van huur- en zorgtoeslag. Door het niet doorgeven van deze wijzigingen kan de uitgestroomde klant te maken krijgen met terugvordering van toeslagen, waardoor de problemen alleen maar toenemen.

k. Bereik doelgroepen

Effecten van preventie zijn nauwelijks te meten. Wat wel bekend is zijn de doelgroepen. We proberen de informatie zo aan te reiken dat deze de doelgroep bereikt. Hierin kan nog een verbetering plaatsvinden door de communicatie interactief te maken. Deze rol willen we bij onze ketenpartners neerleggen. Ook willen we meer vindplaatsen benutten (scholen, buurthuizen, sportkantine, uitgaansgelegenheden, zorgcentra, huisartsenpraktijk, etcetera).

4.5 Overzicht activiteiten

In dit preventieplan staat een aantal activiteiten vermeld, waarop wij ons gedurende de looptijd van dit plan gaan richten.

In onderstaand schema staat een overzicht van alle activiteiten, waarbij de volgorde van vermelding losstaat van eventuele prioritering.

	Activiteit
a.	Afspraken maken tussen gemeente en ketenpartners over verbetering en versterking samenwerking bij preventie.
b.	Afspraken over aanpak gedragsproblematiek.
c.	Periodieke casusbespreking via bestaande overlegstructuren (netwerk zorg, jongeren-netwerk en netwerk overlast).
d.	Ontwikkelen regionaal groepsgericht aanbod.
e.	Verhoging inzet vrijwilligers
f.	Afspraken maken over samenwerking tussen vrijwilligers en professionals.
g.	Voorlichting aan ondernemers.
h.	Voorlichting aan energiemaatschappijen, banken, thuiszorgaanbieders, telecomaangebieders
i.	Met ketenpartners nazorg verbeteren en structureren.
j.	Informatie op website actualiseren en uitbreiden met tips ter preventie.
k.	Evalueren effect informatieboekje 18+.
l.	Periodiek publiceren van budgettips in Regiodiek.
m.	Onderzoek naar regionaal organiseren budgetteringscursussen.
n.	Mogelijkheid onderzoeken om gastlessen te verzorgen op basisscholen.
o.	Afspraken maken met jongerenwerk over voorlichting aan jongeren.
p.	Vergroten bereik doelgroepen door inzet ketenpartners.

Bijlage Cijfermatig overzicht schuldhulpverlening gemeente Heumen

Schuldhulpverlening	aantal 2008	aantal 2009	aantal 2010	aantal 2011	aantal 2012	aantal 1^e kwartaal 2013
geregistreerde aanmeldingen	45	73	65	75	94	46
aanvragen schuldhulpverlening/schuldregeling	33	49	46	43	61	25
afwijzing/intrekking	12	6	5	7	5	2
informatie en advies	26	20	15	18	32	10
gestart traject budgetbeheer	7	15	13	11	9	3
gestart traject budgetbegeleiding	11	10	12	24	24	11
gestarte betalingsregelingen	7	6	5	6	8	1
gestarte minnelijke schuldregelingstrajecten	7	16	16	11	10	0
afgeronde minnelijke trajecten met positief resultaat	4	8	7	5	3	0
afgeronde minnelijke trajecten: negatief resultaat	3	2	3	4	4	1
verzoeken Wet schuldsanering natuurlijke personen	3	3	4	4	5	1